

שבת הראי"ה

ליקוטים מתורתו של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל
רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת
כי תשא

גליון מספר 65

יצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' הפצת תורת הגה"צ הראי"ה קוק זיע"א ♦ שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6 דירה 3 בת-ים, או בדוא"ל: reiyyaa@gmail.com
או להתקשר למספר: 0546573528 ♦ תרומות ניתן להפקיד בבנק הדואר חשבון מס' 20778885 ♦ ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il ♦ ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אורות הפרשה

וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֻט וְלֹא, טזו.

ואמרנו על כך במכילתא "ביני ובין בני ישראל, ולא ביני ובין עכו"ם", ובמקום אחר: "עכו"ם ששבת חייב מיתה" [סנהדרין נח:].
וצ"ע, הרי באות פסוק הג"ל נתנה התורה נימוק: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש". וכן הנימוק בדברות ראשונות (שמות כ, יא). כלום טעם זה לא שייך גם אצל הגוי, שישמור ידיעה אמנותית זו? [ואמנם בדברות השניות נתנה תורה טעם נוסף, "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וכו' על כן צוץ ה' אלוך לעשות את יום השבת" [דברים ה, טז]. וישמרו כולם שבת, גם ישראל וגם אומות העולם, הא כדאיתא והא כדאיתא?]
לעקרון של מעשה בראשית שותפת גם אומות העולם. ואילו יציאת מצרים הייתה רק לישראל בלבד. מעשה בראשית יצר החברה האנושית, זו הבנויה על עזרה וסיוע הדדיים, ומכאן שיתוף היצירה בין בני האדם. בן נח ששבת ביום השביעי, מבלי שנצטווה לכך, ניתק את קשריו החברתיים, הפסיק את מלאכת יצירתו [יום ולילה לא ישבותו" בראשית ח, כב]. ובוזה איבד את זכותו להמשיך לחיות בעולם שביסודו הוא עולם היצירה ולכן בן נח ששבת חייב מיתה. לעומת זאת יציאת מצרים קשר סגולי בין כל יוצאי מצרים, שאינו עומד על בסיס חברתי או כלכלי, ומכוחו הם נתחייבו בשמירת שבת [שמועות ראי"ה פרשת ויקהל תרצ"א].

וּבְמַה יִדְרַע אֲפֹא כִּי מִצַּאתִי חַן בְּעֵינַי אֲנִי וְעַמְּךָ [...] וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמְּךָ מִכָּל הָעַם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְלֹג, טזו.

ודרשו חז"ל: ביקש משה מלפני הקב"ה וכו' ביקש שתשרה שכנה על ישראל, ושלא תשרה על אומות העולם" וכו' [ברכות ז].
"אין בקשה זו משום צרות עין חלילה, אלא טובת המין האנושי. כי הנה הדרכת ישראל ע"פ התורה ומצוותיה היא הדרכה נפלאה שהרבה תקופות צריך המין האנושי להתקדם עד שיהיה ראוי לה. כי התוכנית המוסרית של תורתנו הקדושה היא גבוהה מאוד. על כן לסוף הימים, כשתמלא הארץ דעה את ד', ישוּבו הכל לשאוב מבארן של ישראל. אמנם אפשר היה שתחול השפעה אלוקית על איוה אומה להדריכה לפי מצבה. אבל אז יאבד העולם מרכזו ולא יהיה כח המושך אל פסגת השלמות האנושי האצור בתורת ישראל. על כן ביקש שלא תשרה שכנה כי אם על ישראל, כדי שיהיה רק עם ישראל מרכז של שלמות העולם, ויגרום דבר זה שתי טובות. האחת שיתרכז העולם כולו במרכז אחד המביא שלום ואחדות המין האנושי באהבה. והשנייה, כי יזכו למעלת ההצלחה הגבוהה שהיא נתונה באוצר תורת חיים של ישראל" [עין יאה"ה ברכות פ"א פסקה עב].

אורות הראי"ה

מִרְוֹן הַרְאִי"ה וְר' יִצְחָק צְבִי רִיבְלִין זְצ"ל (א')

ארצה. אשתו, אם חמשת ילדיו, התנגדה לצעד זה, והוא נתן לה גט ועלה יחידי לארץ ישראל, בשנת תרמ"ד. עמו הוא לקח 5,000 רובל כסף, שהעניק לו חותנו.

פעילותו בישוב הארץ

כשהגיע לארץ, התיישב הרי"צ בירושלים בשכונת מאה שערים, והקדיש את רוב שעות היום ללימוד. ואם כי מרובים היו גדולי תורה בירושלים, בכל זאת התבלטה גאונותו המופלגת, בייחוד בכוח זכרונו הבלתי רגיל, בבקיאותו הנפלאה בש"ס ובפוסקים ובשקידתו העצומה. ר' נחום כהנא שפירא זצ"ל, שהיה מקרוביו ותלמידיו של הרי"צ, התבטא עליו כי "הוא היה יודע באילו מקומות נמצא כל דבר שבש"ס במידה מדויקת יותר מאשר במסורת הש"ס". כוח תפיסתו היה עצום, עד שהיה יכול להגיד במהירות את מספר המצפפות שבחדר או מספר האבנים שבבנין.
מספר ר' יהודה אהרן ווייס: "הרי"צ היה יהודי יקר ואישיות אצילה ובלוטת בין יהודי ירושלים. ועודנו זכור לי בהיותי לומד בבתי המדרשות במאה שערים. בין כל הלומדים בלט הרי"צ ריבלין בהתמדתו ובשקדנותו הרבה. היה רגיל לעמוד כפוף עשר שעות על יד השולחן הנמוך ולומד בקול רם ולא זו ממקומו לרגע" [בשער ירושלים: עמ' 47].
לצורך פרנסתו פתח חנות, אולם מרוב היותו שקוע בתורה ובמטרות ישוב ארץ הקודש, לא הצליח במסחרו. הוא הפסיד בה את כל כספו ונאלץ לנטוש את החנות. במשך הזמן הוא נשא את אשתו השנייה.

מייד עם עלייתו ארצה החל לחפש דרכים להרחבת הישוב. הוא התעסק בהקמת מושבות חקלאיות ברחבי הארץ, וכך היה בין הפועלים הראשונים על אדמת המושבה פתח תקווה [מוסד היסוד: עמ' 106]. בהקמת מושבה זו השתתפו מספר רב של בני ישיבות וגדולי תורה מפורסמים. ר' מאיר איערבך, רבה של ירושלים, שהקדיש את רוב כספו בהקמת חברות השכונות, השתתף אף הוא בקניית קרקע המושבה [מוסד היסוד: עמ' 100 הערה 133].

אחלתא דגאולה' בהשקפתו של הרי"צ ריבלין

הרי"צ הצטרף גם לפעילים מבני משפחתו (כר' יוסף ריבלין ועוד) בהקמת שכונות חדשות בירושלים מחוץ לחומת העיר העתיקה. בקניית הקרקעות הוא ראה מעשה של גאולה, כדבריו: "המצווה על כל איש ישראל להשתדל בקניית שדות בארץ ישראל, כי בזה הוא כובש את הדרך לגאולה" [ספר 'הרב יצחק צבי ריבלין זצ"ל' (ירושלים תשכ"א) עמ' 60]. מספר ר' בנימין ריבלין: "שמעתי מפי דודי אהובי הר' יעקב ליב פוטרמן, מה שמע מפי הרב יצחק צבי, כי כאשר יהיו בארצנו הקדושה מאה ישוּבים של אחינו בני ישראל, לא יבכו עוד על חורבן הארץ" [שם]. בדרשותיו היה מרבה לדבר על 'מצוות הרחבה' – "הרחיבי מקום אהלך" שתופסת מקום גדול בתורת הגאולה של הגר"א [מוסד היסוד: עמ' 61]. את השקפתו הגאולית ינק הרי"צ – דרך אבותיו – מתורת מרן

הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל

פרק א': השקפתו הגאולית של הרי"צ ריבלין

העילוי מטולצ'ין

הגאון ר' יצחק צבי ריבלין זצ"ל נולד בעיירה טאלאצ'ין, בשנת תרי"ז, להוריו הרב בנימין ורייזל, שהיו שניהם נכדי רבי משה ריבלין המגיד משקלוב, ומנהיג העדה האשכנזית בירושלים, בנו של רבי הלל ריבלין בעל 'קול התור', תלמידו וקרובו של הגר"א. האב, רבי בנימין, היה שנים רבות רב ואב"ד בעיר טאלאצ'ין, ונימנה עם מייסדיה של אגודת חובבי ציון בעיר.

ר' יצחק צבי למד תורה בבית אביו, ולאחר מכן למד אף הוא כאביו בישיבת וולוז'ין. ישיבה מפוארת זו, הצמיחה את רוב גדולי ישראל של אותה תקופה. כך למשל אבות משפחתו של מרן הראי"ה לכל דורותיהם, למדו בישיבה זו. סבו זקנו של הראי"ה – ר' רב בער מטורין, היה מגדולי תלמידיו של ר' חיים מוולוז'ין מייסד הישיבה. סבו של הראי"ה – ר' נחום, היה אף הוא מהבחורים המעולים בישיבה זו. וגם האבא – ר' שלמה זלמן קוק, למד בה שנים ארוכות. כהמשך טבעי לכך, הגיע מרן הראי"ה למקום גדול זה, ובהיותו שם הגיע לדרגות מופלאות של שקידה והתמדה בתורה, מוסר ויראת שמים, עד שזכה ליחס אישי מיוחד במינו מצד רבו הנצי"ב מוולוז'ין (ראש הישיבה), שאמר עליו שהוא "בחיר התלמידים", והיה שולח אליו בחורים להתחזק ביראת שמים.

שמונה שנים לפני שהגיע מרן הראי"ה לישיבה זו, למד בה ר' יצחק צבי ריבלין. הוא היה בשעתו מבחירי בני הישיבה, ונתפרסם בתור עליון. הוא זכה לכבוד מיוחד מאת ראש הישיבה – הנצי"ב, ושמר עמו על קשר בהמשך חייו. בתקופת היותו בישיבה הגיע לבקיאות עצומה בש"ס ובפוסקים, עד שהיה נקרא 'העילוי מטולצ'ין' או 'הש"ס החי'. בגיל שבע עשרה נשא אשה, והמשיך את לימודיו בוולוז'ין במשך שנתים. בעת לימודיו שם פנה לרעיין חיבת ציון, ורצה להגשים שאיפתו בעליה

הגר"א. וכך מספר שאר בשרו ומקורבו של הר"צ, ר' שלמה זלמן ריבלין, בנו של ר' יוסף (יושעה) ריבלין זצ"ל:

"הר"צ ריבלין, המכונה 'דרשן הגאולה', היה תמיד פותח בנאומיו לזכרו של הגר"א (שהתקיימו מדי שנה בחוה"מ סוכות ביום פטירת הגר"א) בדברים אלה: "לא באנו כאן לדבר על גודל גאונותו של רבנו הגר"א ולא גם על ערך חיבוריו הקדושים בנגלה ובנסתר. (על כך) כבר כתבו הראשונים כמלאכים מגדולי תלמידיו. מי אנו מה אנו להשיג גם אפס קצתה של מעלת גאון ישראל, קודש הקדושים, רבינו הגר"א. מה שמוטל עלינו לדבר הוא אך ורק על אותה שליחות-שמים גבוהה של רבינו ותלמידיו בקיבוץ גלויות, ע"פ המדרש "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", כדי למשך אליו את זכותם והשפעתם מעולם העליון לחזק ישובנו בקודש, כידוע ע"פ סוד קדושים, שכל צדיק בעולם העליון עושה ופועל לחיזוק הגנת מעשיו ומפעליו הטובים בהם עסק בעולם התחתון" [מדרש שלמה' עמ' 26].

וכך היה מספר הר"צ ריבלין, כי בנסיעתו של רבינו הגר"א לארץ ישראל, לקח עמו מעדר חפירה, לקיים דברי המדרש "מדר' פרשת קדושים] על הפסוק "כי תבואו אל הארץ ונטעתם", אף אחת כשתכנסו לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה, הדי הוא דתיב (זהו שכתוב) כי תבואו אל הארץ ונטעתם וכו', כיוון שנכנסו לארץ אמר להם משה כל אחד ואחד מכם יטעון מכושיה ויפוק וינצוב ליה נציבן, הה"ד כי תבואו אל הארץ ונטעתם". וכתב בפירושו 'מתנות כהונה' [שם]: "יטעון מכושיה – ישא על נתיפו מרא חצובה שחופרין בו לנטוע נטיעות. ויפוק וינצוב – ויצא ויטע לו נטיעות". לאחר שחזר הגר"א מנסיעתו ארצה, מסר את המעדר הזה לשארו ותלמידו ר' הלל משקלוב (בעל 'קול התור', שהביא אותו לארץ ישראל. כי שמספרים, כי כל תלמידי הגר"א נבטיקו לארץ ישראל לקחו עמם מעדרי חפירה, כפי שעשה רבם [מוסד היסוד' עמ' 291]. עוד סיפר הר"צ, כי הגר"א אמר רמו לתלמידו ר' הלל, כי קץ המגולה הוא בגימטריא של שמו – 'הלל בן בנימין' [רבי יוסף ריבלין' עמ' 41].

ר' יצחק צבי היה דורש בדברים שוטפים כנחל, בבתי כנסת ובאסיפות פומביות, בארץ ובחו"ל, במשך תקופה של למעלה מחמישים שנה, ברעיונות הגר"א ותלמידיו בענייני קיבוץ גלויות ומצוות ישוב ארץ הקודש, בדרשותיו, והוא היה זועם ביותר ומדבר בריתחה נגד המתנגדים לחיבת ציון וישוב הארץ, ואף נגד הרבנים שבהם שנחשבו לגדולי הדור, והיה מכנס בשם 'מרגלים', בצינוני כי גם המרגלים שלח משה היו "כולם אנשים" והיו לכתחילה במדרגה אחת עם יהושע בן נון, ובכל זאת רואים לנו מה גדול היה חטאם בהוציאם דיבה על הארץ ומה שגרמו לצעמם ולכל ישראל על ידי זה [שם]. ועיין דברי הגר"א ראם זצ"ל (ראב"ד ירושלים) בספר 'מדרש שלמה' עמ' יא – יג שמביא דברים אלו בשם הר"צ.

כשהיה עובר הר"צ על פני השורות הארוכות בחוצות ירושלים, כשעמדו בתור לקבל חצי רוטל קמה וחצי פח פחמים (בימי מלחמת העולם הראשונה), היה אומר: "אילו היו שומעים ליקול התור' של ר' הלל משקלוב תלמיד הגר"א, לא היו זקוקים לצמוד עכשיו בתור הזה" [מדרש שלמה' עמ' 181].

מה המקור לכורש?

הר"צ היה חוזר ומספר בשם זקנו ר' משה מגיד (ראב"ד ירושלים, מנהיג העדה האשכנזית, ובנו של ר' הלל ריבלין) "רעיון נפלא של הגר"א":

"כנודע כתב הגר"א שהאתחלתא דגאולה תהיה בתחילתה כמו בימי כורש [היינו, ע"י רשיון האומות], כבימי בית שני, ואח"כ תבוא הגאולה הניסית השלימה (ביאורי הגר"א לתקוני זוהר חדש דף כ"ו, על הפסוק "ברחמים גדולים אקבצך", שבו ראה הגר"א גם רמז לשמו של עשועל בחושבנא "אלהיה בן שלמה זלמן"). פעם שאלהו תלמידו ר' הלל משקלוב, מה סומכין מצא לך שעוד נצטרך לכורש חדש. אמר לו הגר"א: בישעיה [סב, ד] נאמר: "לא יאמר לך עוד עזובה ולא ארצך שממה לך לך יקרא חפצי בה ולא ארצך בעולה [...] יבעלך בניך ומשוש חתן על כלה ישיש עלך א-לוהיך", והנה משוש חתן על כלה זוהי הגאולה האחרונה והשלמה (ע"פ תורת הקבלה שמובנה יתור קוב"ה ושכינתיה), אבל לפני כן צריך להיות "חפצי בה", שבוה כלולה שליחותו של כורש אשר גם עליו נאמר בלשון זו [ישעיה מד, כח] "האומר לכורש רועי וכל חפצי ישלים", ובמה יתקיים "וחפצי בה"? כשתהיה "ארצך בעולה יבעלך בניך", בעילה בעבודת אדמת הארץ, ובוה צפון סוד קץ המגולה שיקרב את הגאולה. הגר"א גם הוסיף "כי לך יקרא חפצי בה" בגימטריא "ירושלים", רמז על תחילתה מירושלים, ומשוש "חתן על כלה" בגימטריא תרי"ג עכ"ל הגר"א.

בספר הפזמונים 'ברית אבות בסערת אליהו' [עסקנו בו בגליון 60] שכתב הצדיק המקובל ר' יוסף (יושעה) ריבלין זצ"ל, מובאים ומשולבים רעיונות רבים ועמוקים של הגר"א ותלמידיו בענייני זה של קץ המגולה ואתחלתא דגאולה. רובם באים ברמזים, וכמעט כולם נמצאו ונתבררו מתוך ספרי הגר"א וביאוריו לתורת הקבלה. הר"צ ריבלין היה נוהג להכריז אף בפני המלגלים, ש"הישוב נבנה על גימטריאות – גימטריאות הגר"א ותלמידיו" [חזון ציון' עמ' 139].

היה ידוע ומפורסם בירושלים, כי הר"צ ריבלין מדבר 'דברי עתידות' ברמזים נפלאים ע"פ חשבונות ידועים של הגר"א בענין דרכי אתחלתא דגאולה. גם בייחס לעצמו, האמין הר"צ שהוא שייך ליעודו של משיח בן יוסף, לפי הגימטריא של שמו "יצחק צבי בן בנימין ולאח" (566) [מגילת יוסף' עמ' 28 [בסוף הספר 'מדרש שלמה)].

אחד הדברים שהיה אומר ברמזים אלה היה שבשנת תרע"ח תהיה התחלה ממה שנאמר "יכירו וידעו כל יושבי תבל" וכו', וכידוע בתחילת שנת תרע"ח הייתה הכרזת בלפור [מוסד היסוד' עמ' 292], שהיא בעצם חלק מ'רשיון המלכות' עליו דיבר הגר"א.

עניין זה שהגאולה תבוא בדרך הטבע על רשיון המלכות, היה מוסכם על כל יושבי הארץ בתקופת תלמידי הגר"א, וכך העיד הגאון ר' יעקב ליב לעויר ראש המקובלים בירושלים: "בארץ ישראל מוסכם אצל כולם כי כתרם יבוא המשיח גאולה תהיה לנו ע"י רשיון מלכי האומות יר"ה ויבנה בית מקדשנו כאשר היה בימי בית שני ונקריב קורבנות ואחר כך יתגלה משיח צדקנו" [מובא בספר 'זרש לציון' עמ' רט].

ואלה הם חלק מדברים שכתב מרן הראי"ה, במאמרו לזכר הלורד בלפור:

"המנוח הגדול לורד בלפור ז"ל, אשר ההצהרה, בעלת השם הגדול, בקראת בצדק על שמו, אישיותו ועדינות נפשו היו שייכים לה ומקושרים עמה בקשר אמין [...] אומרים על בלפור, שהוא דומה בהצהרתו לכורש מלך פרס בשעתו, שהיה גם הוא בעל ההצהרה הקדושה של "מי בכס מכל עמו יהי ה' אלוקיו עמו ויעל" [עזרא א, ג].

אבל באמת נעלה הוא המנוח – השר, מכורש – המלך. כורש היה מלך כשר, בשעה שנתן את ההצהרה, אבל לא עמד בכשרותו, והחמיץ. [...] אבל בלפור לא החמיץ, הוא

עמד בצדקו מתחילת ההתנוצצות של הרעיון הגדול הזה במוחו, שהבריך אליו מתוך ההשפעה הנפלאה של ספרנו הגדול (התנ"ך) עד סופו, עד נשמתו האחרונה. ומלאי אומץ ד' הנונו עומדים כעת, אחרי כל המוקשים אשר שתו סביב לנו כל המתחמצים למיניהם, ובכטחון עצום, כי כשם שהמיצותו של כורש לא יכלה לבטל את פעולת ההצהרה בשעתה, ככה לא יוכלו כל המתחמצים לבטל את הכוח של ההצהרה, שהיא תולדה מאור ד' המאיר כל מחשכי תבל מדבר ד' במגילה הנצחית, תורת החיים לכל.

[...] אצל כורש, ההצהרה שלו נצחית הייתה, היא באה מדבר ד' ועל כן הוא נקרא בגללה גם בשם 'משיח', "כה אמר ה' למשיחו לכורש" [ישעיהו מה, א]. אבל כאשר החמיץ, כאשר פעלו עליו האינטריגות לצאת מכשרותו, אז היה גוי ככל הגויים, והפעולה של האמרה המשיחית לא חדלה להימשך גם אחרי שנתחמץ, וסוף כל סוף הייתה לנו על ידה התקופה, שגם היא מזוהרת ומופיעה לנו לעולם, תקופת הבית השני. וכמו אז כן עתה, התוכן ההצטרתי כפי מה שנשאר בתמותו של הלורד בלפור, שעמד למעלה ממדרגתו של כורש ולא נתחמץ, הוא יקום לעד [...] [מאמרי הראי"ה' עמ' 248].

"הציונות הגר"אית"

הר"צ היה דורש כנחל שוטף בתורת המשיחיות דאתחלתא, ובמצוות ישוב אר"י בשיטת הגר"א ותלמידיו מייסדי הישוב. הוא היה מגדולי הבקאים בתורת הגאולה של הגר"א, ואולי הגדול שבהם [עייין במכתבו של הרמ"ל זק"ש בפתיחת הספר 'מדרש שלמה']. כמו כן הוא הוציא (בשנת תרס"ח) חוברת בשם 'הציונות הגר"אית', בה הוא מבאר את תורת הגאולה של הגר"א. וכך הוא כותב באותה חוברת: "למדו היטב את 'הציונות הגר"אית', למדו היטב את ההיסטוריה ואת האידיאולוגיה של הגר"א ותלמידיו מייסדי הישוב, למדו היטב את תורת המשיחיות דאתחלתא של שיטת הגר"א ואת מסירות נפשם של תלמידיו בעבודת קיבוץ גלויות ויסוד הישוב בארצנו הקדושה.

למדו היטב את כל זאת למען קידוש השם, למען חיוון והרחבת הישוב, למען כבוד תורתנו הקדושה, למען חיוון 'האמונה המשיחית' בלב כל בית ישראל, למדו היטב את כל הפרשה הגדולה והנשגבה הזאת למען קירוב הגאולה השלימה בב"א" [מוסד היסוד' עמ' 21]. "הציונות הגר"אית היוותה את יסוד היסודות של כל יישובנו בקודש, לקיומן, התפתחותן והצלחתן, מכל הבחינות", היה קורא בקול גדול הר"צ [מדרש שלמה' עמ' 167, ע"ש המשך דבריו]. והוסיף: "אילו לא הושכחה ההיסטוריה הגדולה והקדושה הזאת, אילו לא הושכחה בודוון 'הציונות הגר"אית', הייתה ארץ ישראל מיושבת כבר מאחינו בני ישראל על דרך התורה והמצוות" [מדרש שלמה' עמ' 180]. כשיצאה חוברת זו, הוציאו קנאים קיצוניים כרוז איסור נגד החוברת הזאת, בגלל הביטוי המופיע בה: "ציונות" ... פעם אחת, ביום השנה של פטירת הגר"א בחוה"מ סוכות, דרש הר"צ בנוכחות קהל רב בבית הכנסת בשכונת 'זכרון משה' (בשנותיו האחרונות הוא היה הרב של זכרון משה והסביבה). בדרשתו הוא דיבר על עליית תלמידי הגר"א ועל תורת המשיחיות דאתחלתא בשיטת הגר"א ותלמידיו מייסדי הישוב. באמצע המעמד, התפרץ קנאי קיצוני אחד ואמר: "מה מספר הרב, היתכן שהגאון בקודש (הגר"א) היה ציוני?" – ור' יצחק צבי ענה: "כן, כן, הגר"א היה ציוני, הרב של התנאי היה ציוני, יהושע בן נון היה ציוני, משה רבינו היה ציוני, הקב"ה הוא ציוני ככתוב: "כי בחר ד' בציון, אווה למושב לו" [מוסד היסוד' עמ' 320].

מדרש שלמה' עמ' 180 ע"ש]. סיפור דומה אנו מוצאים אצל מרן הראי"ה, שבדברי קודשו האחרונים, טרם פטירתו מן העולם, התייחס לתופעת ההתנגדות לציונות, ואמר: "הרי אנו רואים שהקב"ה הוא ציוני" [לשלושה באלול' ח"ב סע' קיג].

גאון נוסף שהיה משתמש בביטוי זה 'הציונות הגר"אית', היה ר' יוסף גרשון הורוויץ זצ"ל, רבה של שכונת ירושלים מאה שנים [התחבנו עליו בעלוני הקודמים]. הוא היה דיין בכ"ד של ירושלים, תחת הנהגתו של מרן הראי"ה. ציוני נלהב היה ר' יוסף גרשון, ממקימי סניף המזרחי בירושלים, ואף התמנה לתפקיד היו"ר בסניף זה. בהיכל ישיבתו במאה שנים, התקיימו הועידות החשובות של המזרחי, בהם נאם יחד עם גדולי ישראל רבים, ביניהם מרן הראי"ה.

וכך היה קורא הר"צ בקול גדול בדרשותיו: "אילו היו אחינו בני ישראל לומדים ומחזיקים כראוי בציונות הגר"אית' ואלו לפחות לא היו מפריעים (מחוגים ידועים) את העבודה הכבירה ותוכנית הענקית של ירושהם להרחבת הישוב, שנעשו בתקופה הישנה על ידי גדולי אנשי מעשה של המוסד העליון שבימים ההם, הועד הכללי כנסת ישראל בירושלים, – הייתה ארץ ישראל כולה כבר מיושבת מאחינו בני ישראל. ואם תקיימו את הכתוב "הביטו אל צור חוצבתם וכו'", יתקיים גם הכתוב הסמוך אליו "כי יניח ד' ציון יניחם כל חורבותיה וישם מדבריה כעדן וערבחה כגן ד' וכו'" [מוסד היסוד' עמ' 118].

באחת מדרשותיו שנתן בירושלים בקרב קהל רב, שנערכה ע"י חברת ישוב אר"י, הדגיש הר"צ שחובה עלינו ליתן כבוד לכל חברות המשתדלים ברעיון הזה ולקרב את החופשים. והתריע נגד המסורבים לעלות, בהזכירו את היראים שלא רצו לעלות מבבל לאר"י בנימיה בעטיים של אלה שהיו דורכים גתות שבבת, וע"י שיטה זו גרמו לנו את הגילום המרה הזאת: "גם המרגלים היו גדולי הדור אז וטעו ועי"ז מתו יתור מחצי מליון יהודים. עיקר מצוות ישוב אר"י היא בנין ונטיעת ארצמה, ולא המדרש עיקר אלא המעשה – עלינו להתעורר מלמטה, ואז תהיה התעוררות מלמעלה, ועלינו לתקן את עוון המרגלים ואח"כ ירחם ד' את יעקב" [מוסד היסוד' עמ' 61 ועמ' 292].

בשבוע הבא:

המושבות החקלאיות שהקים הר"צ בעורת הראי"ה

העלון יוצא לאור בסיוע 'דפרי שיר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
סניף ראשי: תחנה מרכזית ירושלים.
פלאפון: 052 47973 80.